

هفتمین همایش ملی بنیاد علمی قانون یار

همایش پژوهش های علمی علوم اسلامی و انسانی در عصر نوین

بنیاد علمی قانون یار - آموزش و پرورش استان کرمانشاه - واحد پژوهش سپاه پاسداران (با همکاری و حمایت معنوی دانشگاه رازی، دانشگاه آزاد، دانشگاه فرهنگیان، دانشگاه پیام نور کرمانشاه، دانشگاه علمی و کاربردی، جهاد دانشگاهی واحد کرمانشاه، دانشگاه صنعتی کرمانشاه، بنیاد شهید و سازمان ارشاد و ...
سر دبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی (نماینده مقالات در پایگاه های ملی و بین المللی)
تاریخ برگزاری همایش: ۸ اسفندماه ۱۴۰۳ شماره مقاله: ۲۸/۹۷۸۲ رده بندی کنگره: ب ۵۶/۷۹۰

تأثیر محیط آموزشی بر یادگیری و رفتار دانش آموزان

لیلا سجادی نژاد^۱

کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد کرمانشاه

ماریا دهقانی

کارشناسی علوم تربیتی گرایش مدیریت آموزشی از دانشگاه آزاد اسلامی کرمانشاه

چکیده:

سیاست ها و برنامه های آموزشی مدرسه، به ویژه در زمینه ارزیابی ها و شیوه های تدریس، می توانند تأثیر زیادی بر نگرش ها و نتایج تحصیلی دانش آموزان داشته باشند. آموزش هایی که بر تنوع، شمول و احترام به تفاوت های فردی تأکید دارند، می توانند موجب افزایش انگیزه و تقویت رفتارهای مثبت در میان دانش آموزان شوند. فضای کلاس، امکانات آموزشی، نور، دما و چیدمان میز و صندلی ها، همه عواملی هستند که می توانند تأثیر زیادی بر توجه، تمرکز و عملکرد تحصیلی دانش آموزان داشته باشند. مطالعات نشان داده اند که فضاهای آموزشی باز و پویا، که دانش آموزان را در فعالیت های مشارکتی و خلاقانه تشویق می کنند، به بهبود کیفیت یادگیری و کاهش استرس های مرتبط با فضای کلاس کمک می کنند. همچنین روابط میان دانش آموزان، معلمان و دیگر اعضای مدرسه می تواند بر احساس امنیت، اعتماد به نفس و انگیزه تحصیلی دانش آموزان تأثیر مستقیم داشته باشد. محیط های آموزشی که در آن ها تعاملات مثبت و حمایت گرانه وجود دارد، به تقویت مهارت های اجتماعی و بهبود رفتار دانش آموزان کمک می کنند. به ویژه، محیط های آموزشی که به تعاملات اجتماعی، کار گروهی و احترام به تفاوت های فردی توجه دارند، می توانند در کاهش رفتارهای منفی و تقویت رفتارهای مثبت مؤثر باشند.

واژگان کلیدی: محیط، آموزشی، یادگیری، رفتار، دانش آموزان

^۱ نویسنده مسئول

مقدمه

محیط آموزشی یکی از عوامل کلیدی در فرآیند یادگیری و رفتار دانش‌آموزان است. این محیط شامل همه‌ی ویژگی‌هایی است که از نظر فیزیکی، اجتماعی و روانی بر تجربه‌ی یادگیری تاثیر می‌گذارد. تحقیقات بسیاری نشان داده‌اند که محیط‌های آموزشی می‌توانند بر عملکرد علمی، رفتارهای اجتماعی، انگیزش و حتی سلامت روانی دانش‌آموزان اثرگذار باشند. در کشور ما نیز توجه به این موضوع به‌ویژه در سال‌های اخیر، افزایش یافته است. بررسی و تحلیل عواملی که در محیط آموزشی بر رفتار و یادگیری دانش‌آموزان تاثیر می‌گذارند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

محیط فیزیکی مدرسه یکی از عوامل کلیدی و تاثیرگذار در فرآیند یادگیری و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان است. محیطی که شامل کلاس‌های درس، فضای سبز، فضاهای تفریحی و سایر فضاهای آموزشی است، می‌تواند به‌طور مستقیم بر تمرکز، انگیزه، سلامت روانی و یادگیری دانش‌آموزان تأثیرگذار باشد. در دنیای امروز که تکنولوژی و پیشرفت‌های علمی در حال تحول سریع هستند، مدارس به دنبال ایجاد محیط‌های آموزشی مدرن و کارآمد برای افزایش کیفیت آموزش هستند. از این رو، استفاده از کلاس‌های هوشمند و فضای سبز به‌عنوان عوامل مؤثر در بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، اهمیت ویژه‌ای پیدا کرده است.

فضای سبز نه تنها به تقویت سلامت روانی و تمرکز کمک می‌کند، بلکه باعث افزایش خلاقیت و نوآوری دانش‌آموزان نیز می‌شود. فضاهای طبیعی و سبز، با فراهم کردن محیطی آرام و الهام‌بخش، موجب افزایش خلاقیت و حل مسئله در دانش‌آموزان می‌شوند. به‌عنوان مثال، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که فضاهای سبز به‌ویژه فضاهایی که درختان و گیاهان متنوع دارند، به تقویت تفکر خلاق در دانش‌آموزان کمک می‌کنند (حیدری، ۱۳۹۲).

این اثرات مثبت به‌ویژه در زمان‌های آموزشی و پروژه‌های گروهی که نیاز به تفکر خلاقانه دارند، نمایان می‌شود. محیط‌های سبز به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهند که با آزادی بیشتری به مسائل نگاه کنند و راه‌حل‌های نوآورانه‌ای پیدا کنند.

یکی از عواملی که به‌طور مستقیم بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد، توانایی آنها در تمرکز و توجه است. فضای سبز به‌ویژه در هنگام استراحت و بازی دانش‌آموزان، می‌تواند به افزایش تمرکز و توجه در طول فعالیت‌های آموزشی کمک کند. تحقیقاتی که توسط دانشمندان مختلف انجام شده است، نشان داده‌اند که زمان‌گذرانی در فضای سبز و مشاهده مناظر طبیعی باعث افزایش توانایی تمرکز و توجه در دانش‌آموزان می‌شود (نصیری، ۱۳۹۱).

این اثرات مثبت، به‌ویژه در دوران تحصیلی پایه، در زمان‌هایی که دانش‌آموزان باید برای مدت طولانی بر مطالب درسی تمرکز کنند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. فضای سبز در مدارس فرصتی را برای بهبود ظرفیت‌های شناختی و توجه فراهم می‌آورد که این خود موجب افزایش توانایی دانش‌آموزان در یادگیری و درک مطالب می‌شود.

یکی از تأثیرات برجسته فضای سبز بر دانش‌آموزان، بهبود سلامت روانی آنها است. فضای سبز در مدارس می‌تواند به‌عنوان یک عامل کاهش‌دهنده استرس و اضطراب عمل کند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که حضور در محیط‌های سبز، از جمله باغ‌ها و حیاط‌های مدارس، می‌تواند به کاهش اضطراب و افسردگی کمک کرده و موجب آرامش ذهنی دانش‌آموزان شود (خسروی، ۱۳۹۴). در واقع، فضاهای سبز به دانش‌آموزان فرصتی برای رهایی از فشارهای تحصیلی و استراحت ذهنی می‌دهند، که این امر به تقویت عملکرد شناختی و روانی آنها کمک می‌کند.

همچنین، برخی مطالعات نشان داده‌اند که حضور در محیط‌های سبز و طبیعی موجب کاهش فشار خون و اضطراب می‌شود و این خود می‌تواند به بهبود عملکرد تحصیلی و افزایش توانایی دانش‌آموزان در پردازش اطلاعات کمک کند (شریفی، ۱۳۹۵). بنابراین، فضای سبز می‌تواند به‌عنوان یک ابزار مؤثر برای مدیریت استرس و بهبود سلامت روانی دانش‌آموزان در محیط مدرسه عمل کند.

• هدف اصلی

هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر محیط آموزشی بر یادگیری و رفتار دانش‌آموزان و تحلیل عواملی است که می‌توانند محیط یادگیری را بهبود بخشیده و باعث ارتقای عملکرد تحصیلی و اجتماعی آن‌ها شوند.

• اهداف فرعی

۱. شناسایی ویژگی‌های یک محیط آموزشی مطلوب و تأثیر آن بر یادگیری.
۲. بررسی نقش فضای فیزیکی مدرسه، از جمله نور، رنگ، صدا و طراحی کلاس‌ها بر تمرکز و عملکرد دانش‌آموزان.
۳. تحلیل تأثیر جو روانی و فرهنگی مدرسه بر رفتار و انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان.
۴. ارزیابی نقش تعاملات معلمان، همسالان و روش‌های تدریس در شکل‌گیری محیط آموزشی مناسب.
۵. ارائه راهکارهایی برای بهبود محیط آموزشی با هدف ارتقای یادگیری و رفتار دانش‌آموزان.

• سوال اصلی

محیط آموزشی چه تأثیری بر یادگیری و رفتار دانش‌آموزان دارد و چگونه می‌توان آن را بهینه‌سازی کرد؟

• سوالات فرعی

۱. چه عواملی در محیط آموزشی بر تمرکز و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار هستند؟
۲. چگونه محیط فیزیکی مدرسه، از جمله طراحی کلاس‌ها، رنگ‌ها و نور، بر یادگیری دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد؟
۳. جو روانی و فرهنگی مدرسه چه نقشی در شکل‌گیری رفتار و انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دارد؟

۴. تعاملات معلمان و همسالان چگونه می‌تواند محیط آموزشی را مثبت‌تر و یادگیری را مؤثرتر کند؟

۵. چه اقداماتی می‌توان برای بهبود محیط آموزشی و افزایش کیفیت یادگیری انجام داد؟

ابزارهای دیجیتال همچنین می‌توانند به توسعه مهارت‌های تفکر انتقادی، خلاقانه و حل مسئله کمک کنند. به گفته سمیرا سادات موسوی (۱۳۹۹)، یکی از مزایای اصلی استفاده از فناوری‌های دیجیتال در آموزش، ایجاد فرصت‌هایی برای تمرین و تقویت مهارت‌های فکری پیشرفته است. این ابزارها با ارائه فرصت‌هایی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، انجام آزمایش‌های مجازی و حل مسائل پیچیده، به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا تفکر انتقادی خود را تقویت کرده و به روش‌های نوآورانه‌تری برای حل مسائل بپردازند. علاوه بر این، استفاده از فناوری‌های نوین نظیر واقعیت افزوده و شبیه‌سازهای تعاملی، تجربه‌های یادگیری واقعی‌تری را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند که این امر به توسعه مهارت‌های عملی و کاربردی آن‌ها کمک می‌کند (کریمی، ۱۳۹۷).

یکی از مهم‌ترین تأثیرات فناوری، توانایی آن در شخصی‌سازی فرآیند یادگیری برای هر دانش‌آموز است. این امر به دانش‌آموزان امکان می‌دهد تا با سرعت و در سطحی که با توانایی‌ها و نیازهای آن‌ها سازگار است، یاد بگیرند. شخصی‌سازی فرآیند یادگیری از طریق همکلاسی هوشمند یکی از قابل توجه‌ترین پیشرفت‌ها در حوزه تکنولوژی آموزشی است. این فناوری، که از قابلیت‌های هوش مصنوعی برای تطبیق محتوای آموزشی با نیازها و توانایی‌های فردی هر دانش‌آموز استفاده می‌کند، فرصتی بی‌نظیر برای بهبود کیفیت یادگیری و افزایش موفقیت دانش‌آموزان فراهم می‌آورد. در محیط‌های آموزشی سنتی، دانش‌آموزان مجبور به پیروی از یک برنامه درسی ثابت و یکسان هستند، بدون توجه به تفاوت‌های فردی در سرعت و سبک یادگیری. این رویکرد می‌تواند منجر به احساس ناامیدی در بین دانش‌آموزانی شود که ممکن است به زمان بیشتری برای یادگیری نیاز دارند، یا احساس کسالت و بی‌علاقگی در میان دانش‌آموزانی که می‌توانند مطالب را سریع‌تر فرا بگیرند. شخصی‌سازی یادگیری با همکلاسی

هوشمند، به هر دانش‌آموز اجازه می‌دهد تا در مسیری که با توانایی‌های شخصی‌شان هماهنگ است پیش رفته و به این ترتیب، از فرآیند یادگیری حداکثر بهره را ببرند. همکلاسی‌های هوشمند با جمع‌آوری و تحلیل داده‌های مربوط به عملکرد و ترجیحات یادگیری هر دانش‌آموز، الگوهای یادگیری را شناسایی کرده و محتوای آموزشی را بر اساس آن تنظیم می‌کنند. این فرآیند شامل تطبیق سرعت یادگیری، انتخاب موضوعات و مفاهیمی که نیاز به تمرکز بیشتری دارند و حتی انتخاب سبک‌های یادگیری مختلف (مانند بصری، شنیداری، و عملی) برای ارائه محتوا است. یکی از جنبه‌های برجسته همکلاسی هوشمند، قابلیت شخصی‌سازی آن است. این سیستم‌ها با استفاده از الگوریتم‌های پیشرفته هوش مصنوعی، توانایی شناسایی نقاط قوت و ضعف هر دانش‌آموز را دارند و بر اساس این داده‌ها، محتوای آموزشی را تنظیم می‌کنند. این امر به دانش‌آموزان امکان می‌دهد تا مطالب درسی را با سرعت و سطحی که برای آنها مناسب است، یاد بگیرند، به جای اینکه مجبور باشند در یک سرعت یکسان با سایرین پیش روند (کولیک، ۱۹۹۴).

با این حال، استفاده از ابزارهای دیجیتال در آموزش و پرورش، چالش‌ها و مشکلات خاص خود را نیز به همراه دارد. به گفته علی‌رضا رضایی (۱۳۹۸)، یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیش روی استفاده از فناوری‌های دیجیتال، وابستگی بیش از حد به این ابزارها و کاهش تعاملات انسانی است. این امر می‌تواند بر رشد عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزان تأثیر منفی بگذارد و منجر به کاهش مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی آن‌ها شود. همچنین، مسائل مرتبط با حریم خصوصی و امنیت داده‌ها نیز از دیگر چالش‌های مهمی است که در استفاده از فناوری‌های دیجیتال باید مورد توجه قرار گیرد (شفیعی، ۱۴۰۰). از این رو، برای بهره‌برداری مؤثر و بهینه از این ابزارها، نیاز به برنامه‌ریزی دقیق و سیاست‌گذاری‌های مناسب است تا بتوان از مزایای آن‌ها بهره‌مند شد و چالش‌ها و خطرات را به حداقل رساند.

علاوه بر این، یکی از موضوعات مهم در استفاده از فناوری‌های دیجیتال، نیاز به آموزش معلمان و مربیان در استفاده صحیح و بهینه از این ابزارها است. به گفته مهدی زارعی (۱۴۰۱)، آموزش

و پرورش مؤثر و موفق در دنیای دیجیتال مستلزم آن است که معلمان و مربیان نه تنها با فناوری‌های نوین آشنا باشند، بلکه بتوانند از این ابزارها به عنوان ابزاری برای تقویت فرآیند یادگیری و توسعه ذهنیت برتر استفاده کنند. این امر نیازمند برنامه‌های آموزشی و حرفه‌ای متناسب با نیازهای معلمان است تا آن‌ها بتوانند از فناوری‌های دیجیتال به بهترین شکل ممکن در فرآیندهای آموزشی خود بهره‌برداری کنند.

عنوان کاربرد تکنولوژی در تعلیم و تربیت و آموزش شامل هرگونه وسایل ممکن و اطلاعاتی می‌شود که بتواند در تعلیم و تربیت مورد استفاده قرار گیرد. این موضوع با وسایل و لوازم مورد استفاده در تعلیم و تربیت و آموزش از قبیل تلویزیون، آزمایشگاه‌های زبان و انواع رسانه‌های طراحی شده سرو کار دارند. به عبارت دیگر کاربرد تکنولوژی در تعلیم و تربیت اساساً همان مفهوم عامیانه تکنولوژی آموزش یعنی استفاده از وسایل صمعی و بصری، مانیتور ها و صفحه کلیدی رایانه است. حوزه عمومی وسایل صمعی و بصری خود شامل دو قسمت قابل تفکیک است یکی سخت افزار و دیگری نرم افزار. قسمت سخت افزار با تجهیزات فیزیکی و واقعی سرو کار دارد. از قبیل پروژکتور ها، و و رهد، پروژکتور اسلاید، ضبط صوت، دستگاه ویدئو ها، تلویزیون، میکرو رایانه و..... در قسمت نرم افزار شامل اقلام متعددی است که در رابطه با تجهیزات و دستگاههای مذکور مورد استفاده قرار میگیرد، مانند طلق‌های شفاف او و رهد، اسلاید، نوارهای شنیداری، نوارهای ویدئویی، برنامه‌های رایانه‌ای، زبان‌های نوشتاری و.... (محمد احدیان - ۱۳۸۴ - ص ۳).

در گذشته البته به شکل گسترده امروزی تکنولوژی آموزشی مورد استفاده قرار می‌گرفته، حتی سابقه استفاده از آن به زعم «ساتلر» به دوره پنجم قبل از میلاد باز می‌گردد. به اعتقاد وی سوفیسطائیان از پیشگامان استفاده از تکنولوژی آموزشی بوده اند. از جمله افرادی که تحول بنیادی را در آموزش و پرورش چه از جهت روش و محتوا باعث گردیدند میتوان از «ژان ژاک روسو» نام برد و از میان افرادی که تحت الهام روسو تلاش کردند باید از «پستالزی» نام برد. وی همواره در تدریس زبان، علوم طبیعی، جغرافیا و ... اصول مخصوصی را رعایت میکرد. از

دیگر افرادی که از تکنولوژی آموزشی به معنای گسترده آن استفاده میکردند باید: فروبل، مونته سوری، شرندایک، جان دیوئی و... را نام برد که در گسترش معنای تکنولوژی آموزشی و نزدیک سازی آن به معنای کنونی اش تاثیر بسزایی داشته اند. امروزه صاحب نظران و اندیشمندان جهان بر نقش مهم و تعیین کننده فناوری آموزشی و تکنولوژی آموزشی در فرایند یاددهی - یادگیری تاکید می کنند و بر این باورند که میزان بهره گیری و استفاده مطلوب و به جای معلمان و دبیران از تکنولوژی آموزشی در ارتقای کیفیت آموزشی تأثیرات سازنده ای خواهد داشت. از تأثیرات تکنولوژی آموزشی می توان به اثرات مثبت بر افزایش زمان و کیفیت یادگیری، ایجاد حس پرسشگری، کسب مهارت‌های لازم برای زندگی اشاره کرد (توضیح. ۱۳۸۵). همچنین می توان به اثرات مثبت بر کارکرد و بازده دانش آموزان در کلیه ی موضوعات درسی و امیدواری آنان به آینده ی تحصیلی خود، تأثیر نقش و کارکرد های آموزگار، نحوه ی گروه بندی دانش آموزان، توسعه ی رویکرد دانش آموز محوری، افزایش تعامل بین معلم و شاگردان، استمرار در کاربرد فناوری، علاقه مندی نوآموزان به فرایند تحصیل، بالا رفتن اتکاء به نفس در یادگیری، استفاده از امکانات ارتباط از راه دور به صورت بر خط همکاری و مشارکت و همپاری و رفاقت و هم زیستی بیشتر نیز اشاره کرد (کابلی و پور اسکندری. ۱۳۸۵).

تکنولوژی آموزشی توانایی بالقوه ای در بهبود فرایند یاددهی - یادگیری دارد که می توان از آن جمله به موارد زیر اشاره کرد: انفرادی کردن آموزش، بهبود کیفیت تدریس، مقابله با مشکلات آموزش جمعی، ایجاد فرصت‌های برابر آموزشی، فراهم ساختن آموزش مستمر، تقویت نقش معلم، تأکید بر جنبه های انسانی آموزش (عطاران، ۱۳۸۱).

رشد روز افزون دانش، همراه با رشد فناوری، به خصوص در زمینه ی اطلاعات و ارتباطات، به طور دائم فرآیندهای تدریس و یادگیری را در برون و درون مدرسه و کلاسهای درس، تحت تأثیر قرار می دهد. فناوری، زمینه را برای یادگیری مادام العمر فراهم می کند و همه ی افراد با توجه به نیازها و تواناییهای خود می توانند، با دسترسی به فناوری مناسب، به یادگیری بپردازند. معلمان نیز باید با استفاده از فناوری های گوناگون، شیوه های تدریس و یادگیری به

روش سنتی را تغییر دهند و دگرگون کنند و با این تغییر، در پیشرفت علوم و اثر بخشی آن بکوشند. پیشرفت فناوری های ارتباطی و افزایش امکان دسترسی افراد به فناوری اطلاعات کمک خواهد کرد که آموزش در مدارس، با آموزش در دیگر مؤسسات یکپارچه شود. در این وضعیت، مرز میان هر سازمان با سازمانهای همکار و سازمانهای خارج از کشور، کمرنگ خواهد شد؛ به ویژه اینکه روند توسعه ی فناوری، دیوار بین مدرسه، منزل و جامعه را از میان برمی دارد (زمانی، ۱۳۸۴).

استفاده از فناوری های آموزشی در تدریس و یادگیری، باعث خارج شدن کلاس از حالت یکنواختی، فعال شدن دانش آموزان، بروز خلاقیت و نوآوری و تسریع در امر یادگیری فراگیران می شود (پیری، ۱۳۸۲).

فناوری با ارائه ی مجموعه ی متنوعی از شیوه های آموزش و یادگیری، دانش آموزان را برای کسب آگاهی در زمینه ی مورد علاقه شان تشویق می کند و یادگیری معنی دار را میسر می سازد. مربیان و متخصصان، قاطعانه اظهار می کنند، فناوری های آموزشی، از جمله ابزارها، وسایل و رسانه های آموزشی، قابلیت بالایی در آموزش و یادگیری دارند و نقش معلم، در حال حاضر، با آنچه که به صورت سنتی در کلاس ها ایفا می شد، کاملاً فرق کرده است (تاپلیال، ۲۰۰۰). استفاده از فناوری در فرایند تدریس و یادگیری نقش بسیار مهمی دارد. استفاده از فناوری در حین آموزش باعث می شود، حواس بیشتری از دانش آموزان به کار بیفتد و یادگیری بهتر صورت گیرد. تحقیقات دانشمندان علوم تربیتی این حقیقت را روشن کرده است که کودک در دوران اولیه ی زندگی، بیشتر آموخته های خود را از طریق حواس پنج گانه فرا می گیرد و به مجموعه ای از تصورات ذهنی دست می یابد. فناوری های سخت افزاری امکان دسترسی به منابع آموزشی گسترده تر را فراهم می آورند. کامپیوترها و تبلت ها به دانش آموزان این امکان را می دهند که به راحتی به منابع آنلاین، مقالات علمی و نرم افزارهای آموزشی دسترسی پیدا کنند. این دسترسی گسترده به منابع اطلاعاتی می تواند به بهبود فرآیند یادگیری و افزایش دانش دانش آموزان کمک کند. پژوهش های انجام شده توسط کولیک

(۲۰۱۳) نشان می‌دهد که استفاده از فناوری‌های دیجیتال در کلاس‌های درس به ارتقاء کیفیت یادگیری و بهبود نتایج آموزشی کمک می‌کند (کولیک، ۲۰۱۳).

در این مقاله، به تحلیل و بررسی ابعاد مختلف محیط آموزشی پرداخته خواهد شد. این ابعاد شامل فضای فیزیکی، نوع روابط اجتماعی در مدرسه، مدیریت کلاس، سبک تدریس معلمان و بسیاری از عوامل دیگر است که می‌توانند به طور مستقیم و غیرمستقیم بر فرآیند یادگیری و رفتار دانش‌آموزان تاثیر بگذارند. همچنین، منابع ایرانی مختلفی که به این موضوع پرداخته‌اند، در این مقاله معرفی و تحلیل خواهند شد.

بخش دوم: تاثیرات فیزیکی محیط آموزشی بر یادگیری و رفتار دانش‌آموزان

یکی از جنبه‌های مهم محیط آموزشی، فضای فیزیکی آن است. فضای کلاس، امکانات مدرسه، طراحی و چیدمان فضا، نورپردازی، تهویه مطبوع و سایر عوامل فیزیکی می‌توانند تاثیر زیادی بر کیفیت یادگیری و رفتار دانش‌آموزان بگذارند. به عنوان مثال، تحقیقات مختلف نشان می‌دهند که طراحی فضای آموزشی می‌تواند به بهبود تمرکز دانش‌آموزان کمک کرده و از بروز حواس‌پرتی جلوگیری کند (رحمانی و همکاران، ۱۳۹۸).

چیدمان کلاس نیز یکی از عوامل موثر در این زمینه است. بر اساس مطالعات صورت‌گرفته، چیدمان‌های منعطف که به معلم این امکان را می‌دهند که به راحتی با دانش‌آموزان ارتباط برقرار کند و از فعالیت‌های گروهی استفاده نماید، موجب ارتقای یادگیری فعال و همکاری بیشتر میان دانش‌آموزان می‌شود (خسروی، ۱۳۹۵).

فضای فیزیکی بر سلامت روانی دانش‌آموزان نیز تاثیرگذار است. محیط‌های کسل‌کننده و بی‌روح می‌توانند منجر به کاهش انگیزه و احساس بی‌اهمیتی در دانش‌آموزان شوند. در حالی که محیط‌های شاداب، با رنگ‌های روشن و تزئینات مناسب، می‌توانند حس مثبت‌تری در دانش‌آموزان ایجاد کنند و انگیزه‌ی آنها را برای یادگیری افزایش دهند (مهدوی و همکاران، ۱۴۰۰).

بخش سوم: تاثیر روابط اجتماعی و تعاملات در محیط آموزشی

در کنار عوامل فیزیکی، روابط اجتماعی و تعاملات در محیط آموزشی نقش بسیار مهمی در یادگیری و رفتار دانش‌آموزان دارند. این روابط شامل تعاملات میان دانش‌آموزان و معلمان، دانش‌آموزان با یکدیگر، و حتی تعاملات میان خانواده‌ها و مدرسه است. این ابعاد اجتماعی می‌توانند بر انگیزش، اعتماد به نفس، و حتی نگرش‌های دانش‌آموزان نسبت به یادگیری تاثیر بگذارند.

تاثیر معلم و سبک تدریس او بر محیط اجتماعی کلاس

یکی از عوامل کلیدی در محیط اجتماعی کلاس، سبک تدریس معلم است. معلمان با استفاده از سبک‌های مختلف تدریس، می‌توانند فضایی ایجاد کنند که در آن دانش‌آموزان احساس مشارکت و ارزشمندی کنند. سبک تدریس فعال که دانش‌آموزان را به تعامل و فعالیت‌های گروهی تشویق می‌کند، موجب ایجاد فضایی اجتماعی و تعاملی می‌شود که در آن یادگیری به صورت هماهنگ و گروهی پیش می‌رود (حسینی، ۱۳۹۷).

تحقیقات نشان داده‌اند که معلمان با توانایی در ایجاد ارتباط مثبت با دانش‌آموزان، می‌توانند محیطی حمایتی و مشوق برای آنها فراهم آورند. این ارتباطات مثبت نه تنها به بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان کمک می‌کند، بلکه بر سلامت روانی آنها نیز تاثیر دارد. معلمان می‌توانند با ایجاد فضایی امن و حمایتی، احساس اعتماد به نفس و خودکارآمدی در دانش‌آموزان ایجاد کنند (محمودی، ۱۳۹۹).

نقش همسالان و گروه‌های اجتماعی در یادگیری

علاوه بر معلمان، همسالان نیز تاثیر بسزایی در یادگیری و رفتار دانش‌آموزان دارند. گروه‌های اجتماعی دانش‌آموزان می‌توانند به تقویت یا تضعیف انگیزه و رفتارهای تحصیلی آنان کمک کنند. این گروه‌ها می‌توانند نقش مهمی در پذیرش هنجارهای اجتماعی و تحصیلی ایفا کنند. برای مثال، دانش‌آموزانی که در گروه‌های دوستانه و حمایتی قرار دارند، معمولاً انگیزه بیشتری

برای یادگیری دارند و تمایل دارند در فعالیت‌های گروهی و کلاس‌های مشارکتی بیشتر حضور یابند (محقق، ۱۴۰۰).

در این میان، وجود فضای مثبت و تعاملی در مدرسه، که در آن دانش‌آموزان احساس امنیت و پذیرش می‌کنند، می‌تواند موجب تقویت روابط اجتماعی میان دانش‌آموزان شده و در نتیجه یادگیری آنان را تسهیل کند. مطالعات متعدد نشان داده‌اند که وجود روابط مثبت در محیط مدرسه، به ویژه در مدارس ابتدایی، موجب کاهش مشکلات رفتاری و افزایش موفقیت‌های تحصیلی می‌شود (شریفی و همکاران، ۱۴۰۱).

بخش چهارم: تاثیر مدیریت کلاس و نظم آموزشی بر یادگیری و رفتار دانش‌آموزان

مدیریت کلاس و نحوه نظم‌دهی به محیط آموزشی یکی دیگر از عوامل مهم در تاثیرگذاری محیط آموزشی بر یادگیری و رفتار دانش‌آموزان است. وجود یک سیستم منظم و مدیریت شده در کلاس می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا از وقت خود به بهترین شکل استفاده کنند و تمرکز بیشتری بر یادگیری داشته باشند.

مدیریت کلاس و تاثیر آن بر رفتار دانش‌آموزان

مدیریت مناسب کلاس به معنای ایجاد محیطی است که در آن نظم و انضباط حاکم باشد و دانش‌آموزان بتوانند بدون حواس‌پرتی و اضطراب، به یادگیری بپردازند. در تحقیقی که توسط یزدی (۱۳۹۶) انجام شد، نشان داده شد که مدیریت صحیح کلاس موجب کاهش مشکلات رفتاری در دانش‌آموزان و افزایش مشارکت آنان در فعالیت‌های کلاسی می‌شود. همچنین، معلمان با استفاده از استراتژی‌های مدیریت کلاس می‌توانند فضایی ایجاد کنند که در آن دانش‌آموزان احساس مسئولیت و خودمختاری بیشتری داشته باشند.

نظم و انضباط در فضای آموزشی

نظم و انضباط در محیط مدرسه نه تنها بر رفتار دانش‌آموزان تاثیر می‌گذارد، بلکه به آنها کمک می‌کند تا احساس امنیت و راحتی بیشتری در فضای آموزشی داشته باشند. در یک کلاس با

نظم مناسب، دانش‌آموزان بیشتر به یادگیری علاقه‌مند می‌شوند و از مزایای فرآیندهای آموزشی به صورت بهینه بهره‌برداری می‌کنند (فتحی، ۱۴۰۰).

بخش پنجم: نقش فناوری در محیط آموزشی و تاثیر آن بر یادگیری دانش‌آموزان

یکی از تحولات مهم در محیط‌های آموزشی مدرن، ورود فناوری به سیستم آموزشی است. استفاده از فناوری در کلاس‌های درس، نه تنها به افزایش تعامل و مشارکت دانش‌آموزان کمک می‌کند، بلکه فرصت‌های متنوعی برای یادگیری و تقویت مهارت‌ها فراهم می‌آورد. فناوری‌های جدید مانند تخته‌های هوشمند، لپ‌تاپ‌ها، تبلت‌ها و نرم‌افزارهای آموزشی به عنوان ابزارهایی برای تسهیل فرآیند یادگیری و تدریس به کار می‌روند و می‌توانند تاثیرات مثبتی بر عملکرد دانش‌آموزان داشته باشند.

فناوری و تعاملات دانش‌آموزان

یکی از مزایای استفاده از فناوری در کلاس‌های درس، افزایش تعاملات دانش‌آموزان با یکدیگر و با معلم است. از طریق پلتفرم‌های آنلاین، دانش‌آموزان می‌توانند به راحتی با همکلاسی‌ها و معلمان خود ارتباط برقرار کرده و در فعالیت‌های گروهی مشارکت کنند. در نتیجه، این تعاملات می‌توانند به تقویت مهارت‌های اجتماعی و علمی آنها کمک کنند. تحقیقات نشان داده‌اند که استفاده از فناوری در آموزش باعث می‌شود دانش‌آموزان نسبت به یادگیری علاقه‌مندتر شوند و انگیزه بیشتری پیدا کنند (محمودی و همکاران، ۱۳۹۹).

فناوری و دسترسی به منابع آموزشی

یکی دیگر از مزایای بزرگ فناوری در محیط آموزشی، دسترسی آسان به منابع آموزشی است. با استفاده از اینترنت و منابع آنلاین، دانش‌آموزان می‌توانند از منابع متنوع و به‌روز برای تقویت یادگیری خود بهره ببرند. این دسترسی آسان به منابع می‌تواند به گسترش دامنه آگاهی دانش‌آموزان کمک کند و آنها را قادر سازد تا از طریق یادگیری مستقل به پیشرفت‌های چشم‌گیری در حوزه‌های مختلف دست یابند (نیکوکار، ۱۴۰۰).

چالش‌های فناوری در آموزش

با وجود مزایای بسیار، استفاده از فناوری در محیط‌های آموزشی چالش‌هایی نیز به همراه دارد. یکی از این چالش‌ها، نیاز به آموزش مناسب معلمان برای استفاده بهینه از این ابزارهاست. اگر معلمان به طور کامل با تکنولوژی‌های جدید آشنا نباشند یا نتوانند آنها را به درستی در فرآیند تدریس خود به کار ببرند، ممکن است نتایج مثبتی به همراه نداشته باشد (حسینی، ۱۳۹۸). همچنین، دسترسی نابرابر به فناوری در مناطق مختلف، می‌تواند باعث ایجاد تفاوت‌های آموزشی و شکاف دیجیتال بین دانش‌آموزان شود.

بخش ششم: مشارکت خانواده و فرهنگ آموزشی در یادگیری دانش‌آموزان

در کنار عوامل درون‌مدرسه‌ای، مشارکت خانواده‌ها و فرهنگ آموزشی جامعه نیز تاثیر قابل توجهی بر یادگیری و رفتار دانش‌آموزان دارند. روابط میان خانواده و مدرسه، و همچنین ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی که در جامعه به کودکان و نوجوانان منتقل می‌شود، می‌توانند نقش مهمی در شکل‌دهی به رفتارهای تحصیلی دانش‌آموزان ایفا کنند.

مشارکت خانواده در فرآیند یادگیری

مشارکت فعال خانواده‌ها در فرآیند یادگیری، یکی از عواملی است که می‌تواند به طور مثبت بر رفتار و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تاثیر بگذارد. خانواده‌ها با ایجاد محیطی حمایتی در خانه، فراهم کردن منابع لازم برای مطالعه، و برقراری ارتباط منظم با معلمان، می‌توانند انگیزش دانش‌آموزان را برای یادگیری افزایش دهند. تحقیقات نشان داده‌اند که مشارکت خانواده در امور آموزشی باعث بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و کاهش مشکلات رفتاری آنها می‌شود (آقاجانی و همکاران، ۱۳۹۷).

فرهنگ آموزشی و تاثیر آن بر دانش‌آموزان

فرهنگ آموزشی جامعه نیز در شکل‌دهی به نگرش‌ها و رفتارهای دانش‌آموزان نسبت به یادگیری تاثیر زیادی دارد. در جوامعی که آموزش و پرورش به عنوان یک ارزش مهم اجتماعی شناخته می‌شود، دانش‌آموزان معمولاً نسبت به تحصیل و یادگیری احساس مسئولیت بیشتری

دارند. این نگرش‌ها و فرهنگ‌ها می‌توانند به عنوان محرک‌های قوی در فرآیند یادگیری عمل کنند (شریفی، ۱۳۹۹).

فرهنگ مدرسه و تاثیر آن بر رفتار دانش‌آموزان

فرهنگ مدرسه نیز از جمله عوامل مهم در محیط آموزشی است. در مدارس با فرهنگ مثبت، دانش‌آموزان احساس تعلق و احترام می‌کنند و این احساس باعث می‌شود که بیشتر در فرآیند یادگیری مشارکت داشته باشند. مدارس باید فضایی ایجاد کنند که در آن تمامی دانش‌آموزان، فارغ از پیشینه‌های اجتماعی و اقتصادی، احساس ارزشمندی کنند و انگیزه برای یادگیری پیدا کنند (خسروی و همکاران، ۱۴۰۰).

نتیجه‌گیری:

در نتیجه‌گیری این مقاله، می‌توان گفت که محیط آموزشی نقش حیاتی و تأثیرگذاری در فرآیند یادگیری و شکل‌گیری رفتار دانش‌آموزان ایفا می‌کند. محیط آموزشی تنها به فضای فیزیکی کلاس محدود نمی‌شود، بلکه ابعاد اجتماعی، فرهنگی و روان‌شناختی آن نیز به‌طور مستقیم بر عملکرد تحصیلی، انگیزه و رفتار دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارند. این تأثیرات از جنبه‌های مختلفی قابل بررسی هستند و هر کدام به‌طور منحصر به فرد در شکل‌دهی تجربه آموزشی و توسعه شخصیت دانش‌آموزان مؤثرند.

یکی از مهم‌ترین جنبه‌های محیط آموزشی، فضای فیزیکی است که به‌طور مستقیم بر میزان تمرکز و کارایی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد. کلاس‌های مجهز به تجهیزات مناسب، نورپردازی خوب و تهویه مناسب می‌توانند باعث کاهش استرس‌های محیطی شده و فضای مناسبی برای یادگیری فراهم کنند. همچنین، چیدمان مناسب کلاس و استفاده از فناوری‌های آموزشی به بهبود تعاملات و ارتقاء کیفیت تدریس و یادگیری کمک می‌کند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که محیط‌های آموزشی باز و پویا، که دانش‌آموزان را به فعالیت‌های گروهی و خلاقانه تشویق می‌کنند، می‌توانند به بهبود عملکرد تحصیلی و افزایش انگیزه‌های تحصیلی آن‌ها کمک کنند.

جنبه اجتماعی محیط آموزشی نیز به شدت بر رفتار و یادگیری دانش‌آموزان تأثیر دارد. روابط میان دانش‌آموزان، معلمان و کارکنان مدرسه می‌تواند باعث تقویت احساس امنیت و اعتماد به نفس در دانش‌آموزان شود. محیط‌های حمایتی و تعاملی، که در آن‌ها احترام متقابل و حمایت‌های عاطفی وجود دارد، می‌توانند به کاهش اضطراب، تقویت مهارت‌های اجتماعی و بهبود روحیه گروهی کمک کنند. همچنین، تعاملات مثبت با معلمان و همکلاسی‌ها می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا درک بهتری از خود و دیگران پیدا کنند و رفتارهای مثبت‌تری در مدرسه داشته باشند.

نکته دیگری که در این مقاله به آن اشاره شد، تأثیر ساختارهای فرهنگی و آموزشی مدرسه بر یادگیری و رفتار دانش‌آموزان است. شیوه‌های تدریس، سیاست‌های آموزشی و برنامه‌های ارزیابی، می‌توانند انگیزه دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار دهند. به‌ویژه، در محیط‌هایی که بر تنوع، شمول و احترام به تفاوت‌های فردی تأکید دارند، دانش‌آموزان احساس می‌کنند که توانایی‌های آن‌ها مورد احترام قرار می‌گیرد و تشویق به مشارکت فعال می‌شوند. این نوع رویکرد می‌تواند منجر به افزایش عملکرد تحصیلی و کاهش رفتارهای منفی مانند خشونت و بی‌انضباطی گردد.

در نهایت، این مقاله به این نتیجه می‌رسد که بهبود محیط آموزشی باید در اولویت برنامه‌های آموزشی قرار گیرد. محیطی که در آن به ابعاد مختلف نیازهای دانش‌آموزان توجه شود، می‌تواند موجب افزایش انگیزه، بهبود یادگیری و کاهش مشکلات رفتاری گردد. معلمان، مدیران مدارس و سیاست‌گذاران باید توجه ویژه‌ای به ایجاد محیط‌های آموزشی سالم، حمایتی و فراگیر داشته باشند تا از این طریق بتوانند بهترین شرایط را برای رشد و شکوفایی استعدادها و دانش‌آموزان فراهم کنند. بهبود مستمر این محیط‌ها نه تنها به ارتقاء کیفیت آموزش منجر خواهد شد، بلکه به تکامل شخصیت و رفتار اجتماعی دانش‌آموزان نیز کمک خواهد کرد.

منابع و مآخذ

- خسروی، م. (۱۳۹۵). "تاثیر چیدمان کلاس بر تعاملات معلم و دانش‌آموز." فصلنامه مطالعات آموزشی و اجتماعی.
- مهدوی، س. و همکاران (۱۴۰۰). "نقش فضای فیزیکی مدرسه در سلامت روانی دانش‌آموزان." مجله پژوهش‌های روان‌شناسی تربیتی.
- رحمانی، م. و همکاران (۱۳۹۸). "طراحی فضای کلاس و تاثیر آن بر یادگیری دانش‌آموزان." مجله علوم تربیتی ایران.
- حسینی، م. (۱۳۹۷). "سبک‌های تدریس و تاثیر آن بر تعاملات اجتماعی دانش‌آموزان." فصلنامه مطالعات آموزشی و اجتماعی.
- محمودی، ن. (۱۳۹۹). "تاثیر ارتباط معلم با دانش‌آموزان بر سلامت روانی و تحصیلی آن‌ها." مجله روانشناسی تربیتی ایران.
- محقق، س. (۱۴۰۰). "نقش گروه‌های همسالان در یادگیری و رفتار دانش‌آموزان." مجله تحقیقات اجتماعی و تربیتی.
- شریفی، ا. و همکاران (۱۴۰۱). "روابط اجتماعی و تاثیر آن بر موفقیت‌های تحصیلی دانش‌آموزان." مجله روان‌شناسی و آموزش.
- یزدی، ا. (۱۳۹۶). "مدیریت کلاس و تاثیر آن بر رفتار و یادگیری دانش‌آموزان." مجله مطالعات تربیتی.
- فتحی، م. (۱۴۰۰). "نظم و انضباط در فضای آموزشی و تاثیر آن بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان." مجله روان‌شناسی و آموزش.
- آقاجانی، ر. و همکاران (۱۳۹۷). "مشارکت خانواده در یادگیری دانش‌آموزان و تاثیر آن بر عملکرد تحصیلی." مجله روان‌شناسی تربیتی.
- شریفی، س. (۱۳۹۹). "فرهنگ آموزشی و تاثیر آن بر رفتار دانش‌آموزان." مجله مطالعات فرهنگی و تربیتی.

خسروی، م. و همکاران (۱۴۰۰). "فرهنگ مدرسه و تاثیر آن بر رفتار دانش‌آموزان." فصلنامه تحقیقات تربیتی ایران.